

LES 6. MODULATIE

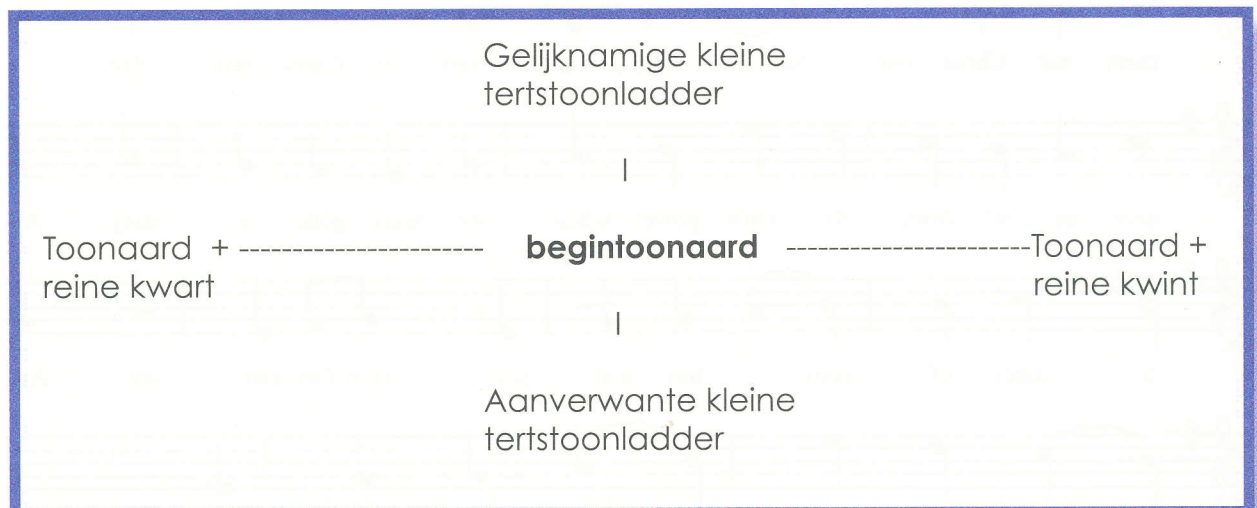
Het veranderen van toonaard in een muziekstuk noemen we moduleren. Modulaties komen veel voor in grote werken, maar worden ook gebruikt in kinder- of volksliedjes zoals in het carnavalslied "Een kalemanden rok".

Eenvoudige modulaties zijn overgangen naar verwante toonaarden. Bvb. van do groot naar la klein of van do groot naar sol groot. Modulaties tussen niet verwante toonaarden geven muziek vaak een dramatische werking, bvb. in de opera's van Wagner.

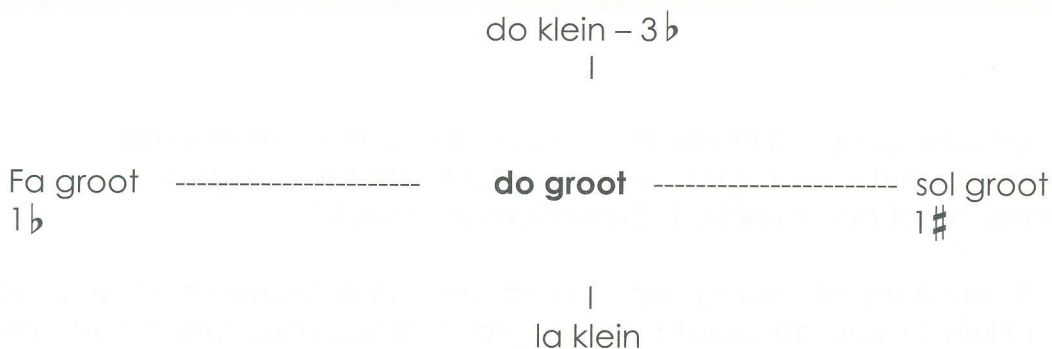
Een kalemanden rok

Een ka - le - man - den rok, een wit mant - lijn - tje d'rop en
Fine
weet je waar da'k weu - nen al in Sint - Gil - lis dorp Een
lijn - wa - den ka zak je Een bie ze — bo - men rok En
zou'k daar me niet la chen, de fruit - pan op zijn kop
D.C.

We gebruiken een modulatieschema om te bepalen welke toonaarden aan elkaar verwant zijn.

Voor do groot wordt dit dan :

LES 7. DE KLEINE TERTSTOONLADDERS: DE 3 WENDINGEN

Naast grote tertstoonladders bespraken we ook reeds de kleine tertstoonladders. Kenmerkend aan de kleine tertstoonladder (of mineur-toonladder) is de kleine terts op de grondtoon. Vandaar de naam : kleine tertstoonladder. In de grote tertstoonladder kennen we maar één vorm, in de kleine tertstoonladder bespreken we 3 vormen of wendingen,

1. De eenvoudigste vorm van de kleine tertstoonladder is de **antieke** kleine tertstoonladder, ook wel de **natuurlijke** wending of vorm genoemd. Dit is de oorspronkelijke vorm, zoals we die zagen in A.M.V. Compleet, deel 1. Kenmerken : halve tonen tussen II – III en V – VI

Als voorbeeld van de antieke wending geven we de Engelse Carol
"God rest you merry gentlemen"

God rest you mer - ry gen - tle - men, let no - thing you dis - may. Re -
mem - ber Christ our Sa - viour, was born on Christ - mas day. To
save us all from Sa - tan's power when we were gone a - stray. And it's
ti - dings of com - fort and joy, com - fort and joy. And it's
ti - - - dings of com - - - fort and joy.

2. De tweede vorm van de kleine tertstoonladder die we bespreken, is de **harmonische** kleine tertstoonladder.

In deze vorm wordt de VII^{de} toontrap verhoogd met een halve toon.

De halve tonen liggen dan tussen :

II – III, V – VI en VII – VIII.

Kenmerkend is de anderhalve toon tussen de VI^{de} en de VII^{de} toontrap.

Als voorbeeld de 40ste symfonie KV¹ 550 van Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1791). In het kader merk je de verhoogde VII gevolgd door de gewone VI.

3. De derde vorm die we bespreken is de **melodische** kleine tertstoonladder. Hier wordt zowel de VI^{de} als de VII^{de} noot met een halve toon verhoogd.

Over de dalende vorm van de melodische kleine tertstoonladder bestaat nogal wat discussie.

- 1) Melodisch dalend : VI^{de} en VII^{de} toontrap blijven verhoogd
- 2) Melodisch dalend : VI^{de} en VII^{de} toontrap zoals in de antieke wending
- 3) Melodisch dalend bestaat niet

Wij houden het echter bij de 1ste stelling. Hieronder het thema van de fuga BWV 554 uit de Acht kleine Preluden en Fugen voor orgel van J.S.Bach. In het kader zie je VI en VII verhoogd, zowel stijgend als dalend.

Thema van de fuga BWV 554 uit de
Acht kleine Preluden en Fugen voor orgel van J.S.Bach

In Flow my tears van John Dowland (ca 1563-1626) komen zowel antieke als melodische wending voor (zie de plaatsen met sol en/of fa).

Flow my — tears, fall from your springs! Ex - iled for e - ver, let me mourn; where
night's black - bird her sad in - fa-my sings, There let me live for - lorn.

¹ KV staat voor Köchelverzeichnis. Ludwig Alois Ferdinand Ritter von Köchel (1800-1877) maakte een eerste chronologie van de werken van Mozart. In 1862 was de catalogus klaar.

Samengevat :

Grote tertstoonladder : - Begint met een grote terts
- Halve tonen tussen III – IV en VII – VIII

Kleine tertstoonladder : - Begint met een kleine terts
- 3 vormen / wendingen :

- antieke of natuurlijke wending : halve tonen tussen II – III en V – VI
- harmonische wending : 7de noot wordt verhoogd met een halve toon : halve tonen tussen II – III, V – VI en VII – VIII. Anderhalve toon tussen de VI^{de} en VII^{de} toontrap
- melodische wending : 6de en 7de noot worden verhoogd met een halve toon : halve tonen tussen II – III en VII – VIII

Opmerking :

- in de antieke of natuurlijke wending spreken we van een ondertonica bij de VII^{de} toontrap.
- in de harmonische en melodische wending spreken we van een leidtoon of leidnoot bij de VII^{de} toontrap
- de wijzigingstekens die we toevoegen in de harmonische of melodische wending worden bij de noot zelf geplaatst, niet aan de sleutel. De voortekening blijft dus ongewijzigd. melodische wending worden bij de noot zelf geplaatst, niet aan de sleutel. De voortekening blijft dus ongewijzigd.

